

Hallintovaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain 37 §:n, Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 26 §:n muuttamisesta

Puolustusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi puolustusvoimista annetun lain 37 §:n, Maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 16 §:n ja rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 10 ja 26 §:n muuttamisesta (HE 252/2018 vp): Asia on saapunut hallintovaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava puolustusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- vanhempi hallitussihteeri Jenni Herrala, puolustusministeriö
- vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Kristian Holman, Eduskunnan oikeusasiamiehen kanslia
- osastopäällikkö, esittelijäneuvos Maija Salo, oikeuskanslerinvirasto
- lainsäädäntöneuvos Timo Makkonen, oikeusministeriö
- hallitussihteeri Anna Gau, valtiovarainministeriö
- rajavartiolaitarkastaja Pertti Normia, sisäministeriö

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- ulkoministeriö
- sisäministeriö, poliisiosasto
- Turvallisuuskomitea

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan, että Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaan voidaan jatkossa nimittää vain henkilö, jolla ei ole sellaista toisen valtion kansalaisuutta tai muuta turvallisuusselvityslaisissa (726/2014) tarkoitettua ulkomaansidonnaisuutta, joka voi vaarantaa valtion turvallisuutta, yleistä turvallisuutta, maanpuolustusta tai Suo-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

men kansainvälisiä suhteita taikka palvelusturvallisuutta Puolustusvoimissa tai Rajavartiolaitoksessa. Edellä mainittua ehdotetaan uudeksi kelpoisuusvaatimukseksi sotilasvirkoihin ja niihin johtaviin opintoihin.

Ehdotuksen tavoitteena on parantaa kansallista turvallisuutta ja maanpuolustusta sekä estää ennakolta uhkia, joita voi liittyä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen henkilöstön ulkomaansidonnaisuuksiin. Hallintovaliokunta kannattaa näitä tavoitteita.

Hallituksen esityksen perusteluista käy ilmi, että valmistelussa on ensin ollut tarkoitus muuttaa lainsäädäntöä niin, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirkoihin olisi voitu valita vain Suomen kansalainen, jolla ei ole muun valtion kansalaisuutta. Valiokunta pitää nyt ehdotettua sääntelyä parempana vaihtoehtona. Myös valiokunnan käsittelyssä aiemmin olleessa valtion virkamieslain ja turvallisuusselvityslain muuttamista koskeneessa hallituksen esityksessä (HE 70/2017 vp) päädyttiin ratkaisuun, jossa ulkomaansidonnaisuuksiin liittyviä turvallisuuskykyä tarkastellaan kansalaisuuskysestä yleisemmin muun muassa sen vuoksi, että mainittuun kaltaiseen sääntelyyn olisi sisältynyt eräitä ongelmia perustuslain yhdenvertaisuus- ja syrjintäsääntelyn kannalta.

Saadun selvityksen mukaan puolustushallinnossa on noussut esille sellaisten henkilöiden kansalaisuuden tai muiden ulkomaansidonnaisuuksien merkitys, jotka tehtävissään pääsevät kansallisen turvallisuuden kannalta kriittisiin tietoihin ja jotka voivat aiheuttaa vahinkoa kansalliselle turvallisuudelle. Tämä korostuu sotilasviroissa. Taustalla vaikuttavat valiokunnan käsityksen mukaan myös turvallisuusympäristössä tapahtuneet muutokset. Hallintovaliokunta on kuvannut näitä muutoksia laajasti esimerkiksi sisäisen turvallisuuden selonteosta antamassaan mietinnössä (HaVM 5/2018 vp) ja perustuslain 10 §:n muuttamista koskevassa lausunnossaan (HaVL 7/2018 vp).

Suomen kansalaisuus sekä henkilön nuhteettomuus ja luotettavuus virkaan nimittämisen edellytyksinä

Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkaan voidaan nimittää valtion virkamieslain (750/1994) 7 §:n 1 momentin mukaan vain Suomen kansalainen. Henkilöllä voi olla Suomen kansalaisuuden lisäksi jonkin muun valtion kansalaisuus. Vaatimus Suomen kansalaisuudesta koskee valtion virkamieslain 7 §:n 2 momentin mukaan myös niitä tilanteita, joissa virkamies määrätään sellaista virkaa vastaavaan tehtävään, jossa edellytetään Suomen kansalaisuutta. Valiokunta on mietinnössään HaVM 23/2017 vp pitänyt johdonmukaisena sääntelyn ulottamista tehtävään määräämiseen.

Viranomaisen on valtion virkamieslain 8 c §:n 1 momentin mukaan otettava nimitysharkinnassa huomioon nimitettävän tai tehtävään määrättävän nuhteettomuus sekä varmistettava, ettei hänellä ole virkaan kuuluvien tehtävien asianmukaista hoitoa vaarantavia sidonnaisuuksia ja että hänellä on muissakin suhteissa edellytykset hoitaa tehtävänsä riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti. Viranomaisen edellä tarkoitettua velvollisuutta arvioitaessa on otettava huomioon täytettävänä olevan viran tai tehtävän luonne, nimitettävänä olevan henkilön aikaisemmat palvelusuhteet valtioon ja niiden hoitamisen asianmukaisuus sekä viranomaisen käytettävissä olevat keinot nimitettävän taustan selvittämiseksi.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

Vuoden 2018 alusta voimaan tulleella virkamieslain 8 c §:ään sisältyvällä sääntelyllä on pyritty siihen, että valtion turvallisuuden kannalta keskeisiin tehtäviin valittavien henkilöiden nuhteettomuus, riippumattomuus ja luotettavuus voidaan varmistaa ennen nimityksen tekemistä aiempaa paremmin. Viranomaisen voi varmistua virkaan nimitettävänä olevan luotettavuudesta eri keinoin, kuten hankkimalla henkilöturvallisuusselvityksen, tarkistamalla nimikirjan ja luottotietorekisterin tiedot, henkilöarviointipalveluja hyödyntämällä ja hakijaa haastatteleamalla sekä arvioidulla näin saatuja tietoja. Viranomaisen velvollisuus ei ulotu yhtä laajalle kaikissa tilanteissa, eikä se luo velvollisuutta kaikissa nimityksasioissa selvittää henkilön taustaa turvallisuusselvitysmenettelyn avulla.

Valiokunta tähdentää, että henkilön taustalla on erilainen merkitys ja painoarvo eri viroissa ja tehtävissä. Esimerkiksi erityissuojattavien tietoaineistojen tietoja jatkuvasti työssään käyttäviltä edellytetään erityisen korkeaa luotettavuuden tasoa. Sama koskee julkishallinnon turvallisuustehtävissä toimivia sekä muita henkilöitä, jotka työtehtävissään saavat salassa pidettäviä keskeisiin turvallisuusetuihin vaikuttavia tietoja. Henkilön nuhteettomuuden ja muun luotettavuuden arvioinnin tuleekin aina olla tehtäväsidoista.

Valiokunta toteaa, että lainsäädännössä on jo nykyisin edellä mainittujen kaikkia valtion virkamiehiä koskevien edellytysten lisäksi turvallisuusnäkökohtiin perustuvia vaatimuksia, jotka koskevat nimenomaisesti Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen palvelukseen otettavia henkilöitä. Puolustusvoimien virkaan nimitettävältä vaaditaan tehtävien edellyttämää luotettavuutta. Rajavartiolaitoksen virkaan nimitettävän tulee olla elämäntavoiltaan nuhteeton ja luotettava. Upseerin virkaan johtaviin opintoihin ja rajavartijan peruskurssille otettavalta henkilöltä vaaditaan, että hän on Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen tehtävissä edellytettävällä tavalla nuhteeton ja että hänellä ei ole sellaisia sidonnaisuuksia, jotka vaarantavat tehtävien asianmukaista ja riippumatonta hoitamista, ja että hän on muutenkin luotettava.

Turvallisuusselvityslain mukainen ulkomaansidonnaisuuksien selvittäminen

Sotilasvirkaan valittavista sekä Maanpuolustuskorkeakoulussa ja raja- ja merivartiokoulussa opiskelevista tehdään turvallisuusselvityslain mukainen henkilöturvallisuusselvitys. Valiokunta toteaa, että nyt ehdotetun muutoksen taustalla on vuoden 2018 alussa voimaan tullut turvallisuusselvityslain muutos, joka on säädetty hallintovaliokunnan mietintöön (HaVM 23/2017 vp — HE 70/2017 vp) pohjautuen. Mainitun muutoksen voimaantulon jälkeen henkilön ulkomaansidonnaisuuksia koskeva selvitys on voitu osana henkilöturvallisuusselvitystä laatia henkilöstä, jota ollaan valitsemassa valtion turvallisuuden ja muiden kansallisten etujen suojan kannalta keskeisiin virkoihin ja tehtäviin.

Ulkomaansidonnaisuudet voidaan selvittää myös henkilöistä, joita ollaan valitsemassa laissa määriteltyihin valtionhallinnon turvallisuusalan tehtäviin tähtäävään koulutukseen tai koulutukseen, jonka tarkoituksena on valmentaa henkilöitä ulkoasiainhallinnon tehtäviin. Tällaisia koulutuksia ovat Maanpuolustuskorkeakoulun upseerin virkaan johtavat opinnot, Poliisiammattikorkeakoulun poliisitehtäviin tai pelastusalan ammattikorkeakoulututkintoon tähtäävät opinnot ja Raja- ja merivartiokoulun rajavartijan virkaan johtavat opinnot.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

Valiokunta on todettua turvallisuusselvityslain muutosta käsitellessään pitänyt välttämättömänä, että keskeiset kansalliset edut suojataan mahdollisimman kattavasti. Näitä etuja ei voida henkilöstöturvallisuuden näkökulmasta riittävän tehokkaasti suojata muutoin kuin selvittämällä ja ottamalla huomioon tiettyihin virkoihin nimitettävänä olevien henkilöiden turvallisuusriskejä aiheuttavat ulkomaansidonnaisuudet. Turvallisuusselvityslain nykyinen ulkomaansidonnaisuusien selvittämistä koskeva sääntely mahdollistaa keskeisten kansallisten etujen suojaamisen myös silloin, kun nimitettävä henkilö on vain Suomen kansalainen.

Turvallisuusselvitysmenettelyssä henkilön taustan selvittää ja sen perusteella muotoutuvan lopputuloksen henkilön luotettavuudesta täytettävänä olevan tehtävän kannalta laatii turvallisuusviranomainen, joko suojelupoliisi tai Pääesikunta, joka tekee turvallisuusselvitykset puolustusvoimiin liittyvien tehtävien osalta. Henkilöturvallisuusselvitys on keskeisin keino palvelussuhteeseen valittavana olevan henkilön luotettavuuden arvioinnissa etenkin silloin, kun kysymys on turvallisuusetujen kannalta keskeisiin virkoihin tai niihin johtaviin tutkintoihin valittavista. Selvitys voidaan laatia myös jo palvelussuhteessa olevasta tai henkilöstä, jota ollaan valitsemassa viranomaisen toimeksiannosta suoritettavaa tehtävää varten, taikka henkilöstä, joka on sellaisen yrityksen palveluksessa, jolle viranomainen on antamassa toimeksiantotehtävää. Yleisenä edellytyksenä turvallisuusselvityksen tekemiselle on, että selvityksen kohde on antanut siihen suostumuksensa.

Lakiehdotuksissa viitataan turvallisuusselvityslain 3 §:n 1 momentin 9 a kohdan mukaisiin ulkomaansidonnaisuuksiin. Näiden sidonnaisuuksien arvioinnissa on tarkoitus ottaa huomioon samoja tekijöitä kuin turvallisuusselvityslain muutoksen esitöissä (HaVM 23/2017 vp — HE 70/2017 vp) on kuvattu. Valiokunta korostaa, että kysymys on tapauskohtaisesta kokonaisarvioinnista. Ulkomaansidonnaisuuksilla tarkoitetaan mainitussa lainkohdassa selvityksen kohteen selvitysentekohetken ja aikaisempia kansalaisuuksia, toimimista toisen valtion palveluksessa, osallistumista elinkeinotoimintaan toisessa valtiossa ja hänen toisessa valtiossa olevaa varallisuuttaan. Lisäksi ulkomaansidonnaisuuksilla tarkoitetaan läheisiä, jotka ovat toisen valtion kansalaisia, jatkuvia ja kiinteitä yhteyksiä toisen valtion kansalaisiin sekä muita sidonnaisuuksia toiseen valtioon tai sen kansalaisiin ja yhteisöihin.

Turvallisuusselvityksen tekemiseen toimivaltaisen viranomaisen (suojelupoliisi ja Pääesikunta) on selvityksen kohteen ulkomaansidonnaisuusien merkitystä selvityksen lopputulosta harkitessaan otettava erityisesti huomioon ulkomaansidonnaisuusien merkitys selvityksen perusteena olevan tehtävän kannalta, ulkomaansidonnaisuusien luonne, kesto ja jatkuvuus. Myös todennäköisyys sille, että ulkomaansidonnaisuus altistaa selvityksen kohteen hyväksikäytölle, painostukselle, lahjomiselle tai muulle epäasialliselle vaikuttamiselle, on lain mukaan otettava huomioon. Myös sillä, että ulkomaansidonnaisuus muutoin on omiaan vaarantamaan selvityksen kohteen mahdollisuuksia ja kykyä huolehtia selvityksen perusteena olevaan tehtävään kuuluvista velvollisuuksista riippumattomasti ja muutoinkin luotettavasti, on merkitystä selvityksen lopputulokseen.

Oikeusministeriön yhteydessä toimiva arviointikriteerilautakunta on hallituksen esityksen perustelujen mukaan julkaissut helmikuussa 2018 tulkintasuosituksen ulkomaansidonnaisuusien arvioinnista henkilöturvallisuusselvityksissä. Lautakunnan tulkintasuositusten lisäksi julkaisu sisältää yleistä tietoa ulkomaansidonnaisuuksiin liittyvien riskien havainnollistamiseksi ja ymmär-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

tämiseksi sekä niiden suhteuttamiseksi henkilön olosuhteisiin ja taustaan luotettavuuden arvioinnissa.

Henkilö, josta turvallisuusselvitys tehdään, on velvollinen antamaan selvityksen tekeväälle viranomaiselle tiedot ulkomaansidonnaisuuksistaan ja niiden muutoksista. Mainittu viranomaislain voi tarkastaa tietoja sen lain mukaan käytettävissä olevista rekistereistä, minkä lisäksi tietoja voidaan hankkia myös ulkomaan viranomaiselta tai kansainväliseltä toimielimeltä laissa säädetyin edellytyksin.

Hallintovaliokunta on pitänyt tärkeänä, että ulkomaansidonnaisuuksissa tapahtuvia muutoksia seurataan. Ulkomaansidonnaisuuksia koskevasta muutosilmoituksesta voi käydä ilmi sellainen olosuhteen muutos, jonka johdosta selvityksen laatinut viranomaislain voi uusia turvallisuusselvityksen. Tämä voidaan tehdä, jos viranomaislain arvioi, että muutoksella on merkitystä henkilön edellytyksiin hoitaa tehtävänsä riippumattomasti tai muutoin luotettavasti. Toimivaltainen viranomaislain voi omasta aloitteestaan peruuttaa henkilöturvallisuusselvitystodistuksen, jos selvityksen kohteelle ei muuttuneiden olosuhteiden vuoksi enää todistusta voitaisi antaa.

Toimivaltaisella viranomaisella on velvollisuus ilmoittaa selvitystä hakeneelle viranomaiselle, jos edellä mainitusta muutosilmoituksesta käy ilmi tietoja, jotka olisivat voineet vaikuttaa turvallisuusselvityksen lopputulokseen. Tarkoituksena on varmistaa, että ulkomaansidonnaisuuksien muutokset tulevat myös työnantajan tietoon.

Valiokunta on aiemmin kiinnittänyt huomiota siihen, että laissa ei säädetä seuraamuksista niiden tilanteiden varalta, joissa henkilö valintamenettelyn aikana antaa viranomaiselle tietoisesti puutteellisia tai virheellisiä tietoja taikka salaa asian, joka kuuluu selvitettäviin asioihin esimerkiksi turvallisuusselvityksessä. Kysymys virheellisten tai puutteellisten tietojen antamisen seuraamuksista liittyy valiokunnan käsityksen mukaan laajempaan virkamiesoikeudelliseen kokonaisuuteen, sillä valtion virkamieslaissa ei ole erityisiä säännöksiä seuraamuksista myöskään niiden tilanteiden varalta, joissa virkamies jättää ilmoittamatta tai antaa väärää tietoa muuttuneista taloudellisista olosuhteista lain 8 a §:ssä tarkoitettuun sidonnaisuusilmoitukseen liittyen. Valiokunta on pitänyt välttämättömänä, että muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan erityisesti siitä näkökulmasta, onko puutteellisten tai väärin tietojen antamisen seuraamuksista tarpeen säätää nykyistä tarkemmin.

Ulkomaansidonnaisuuksien merkitys virkaan nimitettäessä

Ehdotuksella tarkennetaan nykyisiä, yleisemmässä muodossa voimassa olevia henkilöiden luotettavuuteen liittyviä vaatimuksia. Nämä tarkennukset edellyttävät, että Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen virkanimitysten valmistelussa tulee säännönmukaisesti ottaa huomioon mahdollisten ulkomaansidonnaisuuksien merkitys virkoihin kuuluvien tehtävien kannalta. Samoin Maanpuolustuskorkeakoulun ja Raja- ja merivartiokoulun oppilasvalinnoissa on aina arvioitava opiskelijoiden ulkomaansidonnaisuuksia heidän tulevien työtehtäviensä näkökulmasta. Valiokunta korostaa, että ulkomaansidonnaisuudet eivät kuitenkaan ole ehdoton este virkaan nimittämiseksi tai oppilaaksi ottamiseksi. Nimittävällä viranomaisella ja oppilaitoksella on jatkossakin yksittäistapauksissa harkintavaltaa sen suhteen, mikä merkitys henkilön mahdollisilla ulkomaansidonnaisuuksilla on virkanimityksen tai oppilaaksi valinnan kannalta. Tässä yhteydessä on syy-

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

tä korostaa, että henkilöturvallisuusselvitys ei sido viranomaista, jonka käyttöä varten selvitys on tehty.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että laissa mainitaan erikseen toisen valtion kansalaisuus huomioon otettavana ulkomaansidonnaisuutena. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että toisen valtion kansalaisuus sisältyy jo turvallisuusselvityslaisissa säädettyyn ulkomaansidonnaisuuden määritelmään, johon lakiehdotuksissa viitataan. Kansalaisuutta koskevat tiedot eivät ole sotilasvirkaan nimitettäessä painoarvoltaan aina samanlaisia. Luotettavuuden arvioinnissa olennaista on se, altistaako ulkomaansidonnaisuus selvityksen kohteen epäasialliselle vaikuttamiselle. Toisen valtion kansalaisuuden korostaminen ehdotetulla tavalla ei saa valiokunnan käsityksen mukaan johtaa siihen, että lakia sovellettaessa toisen valtion kansalaisuus säännönmukaisesti katsotaan virkaan nimittämisen tai opintojen esteeksi. Toisen valtion kansalaisuuden merkitystä onkin näissä tilanteissa arvioitava samojen turvallisuuteen ja luotettavuuteen liittyvien kriteerien perusteella kuin henkilön muitakin ulkomaansidonnaisuuksia.

Valiokunta tähdentää, että sotilasvirkaan tai sellaiseen johtaviin opintoihin hakeutuvan tulee voida ennakkoon muodostaa käsitys siitä, estääkö esimerkiksi hänellä oleva toisen valtion kansalaisuus virkaan nimittämisen tai opintoihin valitsemisen. Valiokunta toteaa, että hallituksen esityksen perusteluissa ei juurikaan avata, millaiset ulkomaansidonnaisuudet voivat vaarantaa ehdoteissa säännöksissä mainittuja yleistä turvallisuutta, Suomen kansainvälisiä suhteita tai palvelusturvallisuutta. Valiokunta pitääkin ehdotetun sääntelyn yhdenmukaisen soveltamisen kannalta tarpeellisena, että puolustusvaliokunta arvioi, tuleeko sääntelyä tältä osin vielä selventää.

Perustuslain 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan muun muassa alkuperän tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Toisen valtion kansalaisuus ja osa muistakin ulkomaansidonnaisuuksista ovat perustuslaissa tarkoitettuja henkilöön liittyviä syitä, joihin perustuva syrjintä on lähtökohtaisesti kielletty. Perustuslain vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan henkilöiden yhdenvertaisesta kohtelusta poikkeamiseen tulee olla perustuslaissa säädettyjen perusoikeuksien kannalta hyväksyttävä syy. Yhdenvertaisesta kohtelusta poikkeamista perustellaan hallituksen esityksessä kansallisen ja yleisen turvallisuuden varmistamisella. Hallituksen esitys on lähetetty myös perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten.

Muutoksenhaku

Valiokunnan huomiota on asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty siihen, että hallituksen esityksen perusteluissa ei käsitellä ehdotettuun kelpoisuusvaatimussääntelyyn liittyviä oikeusturvakysymyksiä. Ehdotetun kelpoisuussääntelyn voidaan nähdä lisäävän oikeudellisesti sidotun harkinnan merkitystä täytettäessä Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirkoja ja opiskelijavalinnoissa. Ehdotetulla sääntelyllä voi yksittäisessä tapauksessa olla merkitystä myös valintaprosessissa mukana olevan henkilön perusoikeuksien kannalta.

Valiokunta toteaa, että maanpuolustuskorkeakoulusta annetun lain 33 §:n mukaan opiskelijaksi ottamista koskevaan päätökseen saa vaatia oikaisua, ja oikaisupäätöksestä puolestaan hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Rajavartiolaitoksen hallinnosta annetun lain 29 §:ssä säädetään vastaavasta muutoksenhakumenettelystä koskien rajavartijan peruskurssille valitsemista.

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

Kysymys ehdotettujen kelpoisuusedellytysten täyttymisestä voi näissä tapauksissa tulla muutoksenhaussa arvioitavaksi.

Valtion virkamieslain 1.1.2019 voimaan tulevien muutoksenhakusäännösten (HaVM 8/2018 vp — HE 77/2017 vp) mukaan virkaan ja virkasuhteeseen nimittämistä koskevasta päätöksestä saa lähtökohtaisesti hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Päätöksestä saa valittaa sillä perusteella, että se on lainvastainen, esimerkiksi jos kelpoisuusvaatimuksia koskevia säännöksiä on sovellettu virheellisesti. Valtion virkamieslain 59 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan nimityksestä ei kuitenkaan saa valittaa, kun nimitystoimivalta kuuluu tasavallan presidentille. Perustuslain 128 §:n 2 momentin nojalla tasavallan presidentti nimittää upseerit.

Valtion virkamieslain 59 §:n 2 momentin 4 kohdan mukaan nimityspäätöksestä ei saa valittaa myöskään, kun päätös koskee sellaista Puolustusvoimien tai Rajavartiolaitoksen sotilasvirkaa, joka voidaan lain nojalla täyttää haettavaksi julistamatta. Puolustusvoimien virat ja Rajavartiolaitoksen sotilasvirat ovat saadun selvityksen mukaan pääosin tällaisia. Mahdollisuudella täyttää sotilasvirat haettavaksi julistamatta turvataan Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen henkilöstökokoonpanon muodostaminen sellaiseksi, että se täyttää Puolustusvoimien ja Rajavartiolaitoksen kyvyn suorittaa lakisääteiset tehtävänsä sekä rauhan että sodan aikana.

Valtion virkanimityksestä päätettäessä on noudatettava asianomaista virkaa koskevia kelpoisuusvaatimuksia ja esimerkiksi perustuslain 125 §:n 2 momentissa säädettyjä yleisiä virkanimityspe-
rusteita. Kenelläkään ei vakiintuneen tulkintakäytännön mukaan kuitenkaan ole subjektiivista oikeutta tulla nimitetyksi valtion johonkin virkaan. Valiokunnan käsityksen mukaan ehdotettu sääntely ei edellytä virantäyttöä koskevan muutoksenhakusääntelyn tarkistamista.

Muuta

Valiokunta toteaa, että sotilaallisissa tehtävissä toimiminen voi aiheuttaa lojaliteetti- ja eturistiriitaongelmia, jos henkilöllä on vahvat siteet useisiin eri valtioihin esimerkiksi kansalaisuutensa tai muun ulkomaansidonnaisuutensa vuoksi. Valiokunta pitää ehdotettua sääntelyä tässä suhteessa perusteltuna. Valiokunta toteaa kuitenkin, että samat perusteet, jotka koskevat nyt ehdotettua sotilasvirkoja koskevaa erityissääntelyä, voivat olla merkityksellisiä myös muiden yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamiseen liittyvien virkojen ja tehtävien kannalta.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSESITYS

Hallintovaliokunta esittää,

että puolustusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

Helsingissä 18.12.2018

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

Valiokunnan lausunto HaVL 41/2018 vp

puheenjohtaja Juho Eerola ps
jäsen Anders Adlercreutz r
jäsen Pertti Hakanen kesk
jäsen Kari Kulmala sin
jäsen Antti Kurvinen kesk
jäsen Sirpa Paatero sd
jäsen Olli-Poika Parviainen vihr
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Wille Rydman kok
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Matti Semi vas
jäsen Tapani Tölli kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

istuntoasiainneuvos Henri Helo